

Marcin Łuszczczyk

Wpływ strategii Europa 2020 na rozwój społeczno-gospodarczy

Ekonomiczne Problemy Usług nr 77, 179-195

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARCIN ŁUSZCZYK

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie

WPLYW STRATEGII *EUROPA 2020* NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

Wprowadzenie

Pierwsza dekada XXI wieku to w krajach Unii Europejskiej czas realizacji Strategii Lizbońskiej. Zasadniczym jej przesłaniem było stworzenie takich warunków, w których gospodarka europejska mogłaby skutecznie konkurować z gospodarką amerykańską. W Strategii Lizbońskiej wyznaczono główne cele, których osiągnięcie do 2010 roku potwierdzałoby silną pozycję Europy w świecie. Są to:

- a) wzrost poziomu zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym do wysokości 70%, w tym wskaźnik zatrudnienia kobiet powyżej 60%¹,
- b) wzrost poziomu zatrudnienia wśród osób w wieku 55–64 do poziomu 50%²,
- c) wzrost nakładów na B+R do 3% PKB, z czego dwie trzecie środków powinno pochodzić z sektora prywatnego³.

¹ *The Lisbon European Council – an agenda of economic and social renewal for Europe*, European Commission, Brussels 2000, DOC/00/7, s. 20.

² *Presidency Conclusions Stockholm European Council 23 and 24 March 2001*, dokument elektroniczny, http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.%20ann-r1.en1.html (14.06.2011).

³ *Presidency Conclusions Barcelona European Council 15 and 16 March 2002*, SN 100/1/02 REV 1, s. 20.

Realizacja przedstawionych celów miała przynieść średni wzrost PKB w Unii Europejskiej o 3% oraz spowodować utworzenie dodatkowych 6 mln miejsc pracy⁴.

Niezwykle dynamicznie rozwijające się gospodarki azjatyckie, oznaki spowolnienia w Europie oraz niski stopień realizacji szczegółowych celów Strategii Lizbońskiej⁵ spowodowały, że po pięciu latach od jej wprowadzania ogłoszono Odnowioną Strategię Lizbońską, kładącą nacisk przede wszystkim na wzrost gospodarczy i zatrudnienie, zaś wśród celów szczegółowych wyróżniono:

- a) zwiększenie atrakcyjności gospodarki europejskiej dla inwestorów,
- b) inwestycje w wiedzę i innowacje, szersze wykorzystanie ICT,
- c) wzrost aktywności zawodowej pracowników oraz poprawa elastyczności rynków pracy,
- d) reformy systemów ubezpieczeń społecznych,
- e) wzrost inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepszą edukację i poprawę umiejętności⁶.

Zmiana strategii działania nie przyniosła spodziewanych rezultatów. Kryzys finansowy i ekonomiczny, który rozpoczął się na amerykańskim rynku nieruchomości w 2007 roku i objął światową gospodarkę w 2008 roku wraz z upadkiem banku inwestycyjnego Lehman Brothers, spowodował odwrócenie tendencji rozwojowych w Europie. Tylko w czwartym kwartale 2008 roku w krajach strefy euro PKB spadł średnio o 1,6% w porównaniu z kwartałem poprzednim, a w przypadku wszystkich krajów członkowskich UE – o 1,5%⁷. W 2009 roku w krajach członkowskich spadł o dalsze 4%, a deficyt sektora finansów publicznych osiągnął 7%, natomiast dług publiczny wzrósł w latach 2008–2009 średnio o 20%, co przekreśliło efekty w zakresie naprawy finansów

⁴ B. Johansson, Ch. Karlsson, M. Backman, P. Juusola, *The Lisbon Agenda from 2000 to 2010*, CESIS, Electronic Working Paper Series, Paper No.106, Jönköping International Business School, The Royal Institute of Technology, December 2007, s. 13.

⁵ Takie konkluzje z realizacji celów Strategii Lizbońskiej zostały zawarte w Raporcie W. Koka (por. *Facing the challenge The Lisbon strategy for growth and employment, Report from the High Level Group chaired by Wim Kok*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004, s. 6–7).

⁶ *Communication to the spring European Council, Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon Strategy*, Commission of the European Communities, Brussels, 2.2.2005, COM (2005) 24 final, s. 7–9.

⁷ J. Adamiec, P. Russel, *Światowy kryzys gospodarczy a sektor przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w Polsce*, w: *Kryzys finansowy. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2009, s. 8.

publicznych w krajach UE ostatnich 20 lat⁸. W 2010 roku dług sektora finansów publicznych w Unii Europejskiej wzrósł w strefie euro do ok. 85% PKB oraz 80% w całej Wspólnocie⁹. Ponadto spadek koniunktury na świecie spowodował zakłócenia funkcjonowania rynków pracy. Bezrobocie w największym stopniu dotknęło Hiszpanię – od początku kryzysu do lutego 2010 roku liczba bezrobotnych wzrosła o 11% i osiągnęła poziom 19% ogółu aktywnych zawodowo. W krajach nadbałtyckich bezrobocie wzrosło: na Łotwie do 21,7% (+16,3%), na Litwie do 15,8% (+11,7%) i w Estonii do 15,5% (+11,5%). Przeciętnie w krajach członkowskich UE na skutek kryzysu wskaźnik bezrobocia wzrósł o 2–4,5%¹⁰.

W obliczu fiaska Strategii Lizbońskiej zredefiniowano kierunki rozwoju Wspólnoty. Scenariusz działań do 2020 roku oparty został na trzech priorytetach:

- a) rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- b) rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i konkurencyjnej;
- c) rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu poprzez wspieranie wzrostu zatrudnienia, który będzie sprzyjał zapewnieniu spójności społecznej i terytorialnej¹¹.

Jak nietrudno zauważyć, po raz kolejny podkreślono konieczność wspierania innowacyjności, rozwoju gospodarki wiedzy oraz wzrostu nakładów na B+R. Podobne wnioski zawierał opublikowany cztery lata wcześniej Raport E. Aho¹², który w Europie uznany został za przełomowy, chociaż spotkał się również z uzasadnioną krytyką¹³.

⁸ *Lisbon Strategy evaluation document*, Commission staff working document, European Commission, Brussels 2.2.2010, SEC (2010) 114 final, s. 2.

⁹ *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Annual Growth Survey: advancing the EU's comprehensive response to the crisis*, European Commission, Brussels, 12.1.2010, COM (2011) 11 final, s. 2.

¹⁰ H. Kiiver, R. Hijman, *Impact of the crisis on unemployment so far less pronounced in the EU than in the US*, Eurostat, Statistics in focus 20/2010, s. 6.

¹¹ *Communication from the Commission Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, European Commission, Brussels, 3.3.2010, COM (2010) 2020 final, s. 5.

¹² *Creating an Innovative Europe. Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation appointed following the Hampton Court Summit and chaired by Mr. Esko Aho*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004.

¹³ Zdaniem W. Kwaśnickiego „w raporcie tym nie proponuje się oddolnego, spontanicznego procesu rynkowego, tak bardzo potrzebnego właśnie w badaniach naukowych, ale znów mówi się o powołaniu kolejnych instytucji, które będą wytyczały cele, planowały, określały warunki realizacji celów i centralnie finansowały te działania”. Por. W. Kwaśnicki, *Innowacyjna Europa*,

Niezależnie jednak od polemiki dotyczącej sposobu wspierania innowacyjności i badań naukowych można przypuszczać, że realizacja strategii *Europa 2020* będzie kontynuowana¹⁴. Aktywne uczestnictwo w podejmowanych działaniach daje niewątpliwą szansę intensyfikacji rozwoju zarówno dla gospodarek narodowych, jak i regionów.

Celem artykułu jest porównanie aktualnego stanu gospodarki Polski z innymi krajami członkowskimi w zakresie dotyczącym strategii.

1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji

Pierwszy z priorytetów strategii *Europa 2020* dotyczy rozwoju gospodarki wiedzy oraz wspierania innowacyjności. Zauważono, że dystans pomiędzy Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi nie zmniejsza się. Kluczowe w tym przypadku wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Europie kształtowały się w 2008 roku na poziomie 1,90% PKB, natomiast w USA wskaźnik ten wyniósł w 2007 roku 2,76%, a w Japonii – 3,4% (2007 rok)¹⁵.

W tym świetle wyjątkowo niekorzystna wydaje się sytuacja w zakresie wspierania badań naukowych w Polsce. Nakłady na ten cel należą do najniższych w Europie. Ich udział w odniesieniu do PKB w Polsce wyniósł w 2009 roku 0,67%, co stanowiło 238 zł na osobę na rok¹⁶, co nominalnie stanowi ponad 8 razy mniej niż średnio w UE, tj. 15 razy mniej niż w Japonii!

wspólna przestrzeń badawcza, innowacyjny jednolity rynek – czy to możliwe, w: *Innowacyjny jednolity rynek – wyzwania dla wymiaru gospodarczego Unii Europejskiej*, red. L. Kwieciński, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2007, s. 47.

¹⁴ Słuszność przedstawionej hipotezy wynika z trudności kontynuacji tradycyjnego niezrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego opartego na intensywnym wykorzystaniu zasobów przyrodniczych, co spowodowane jest rosnącym zanieczyszczeniem środowiska oraz wyczerpywanie się zasobów naturalnych. Alternatywą może być więc budowa gospodarki opartej na wiedzy, powszechne wykorzystanie infrastruktury ICT oraz rozwój przemysłu wysokiej techniki i usług opartych na kapitale intelektualnym. Kapitał intelektualny daje bowiem możliwość substytucji ograniczonych zasobów przyrodniczych. Jego wykorzystanie nie powoduje ani uszczuplenia nieodnawialnych surowców naturalnych, ani zanieczyszczenia środowiska. Mogą być zatem spełnione warunki trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Co więcej, można wykazać, że kapitał intelektualny już obecnie jest istotnym czynnikiem tworzenia PKB, i to niezależnie od charakteru oraz stopnia rozwoju gospodarki. Por. M. Łuszczczyk, *Rola kapitału intelektualnego w gospodarce opartej na wiedzy*, w: *Zarządzanie jakością – Doskonalenie organizacji*, t. 1, red. T. Sikora, Wydawnictwo Naukowe PTŻ, UEK, Kraków 2010, s. 419.

¹⁵ *Science, technology and innovation in Europe. 2011 Edition*, Eurostat, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg 2011, s. 29.

¹⁶ *Nauka i technika w Polsce w 2009 roku*, GUS, Warszawa 2011, s. 81.

Na uwagę zasługuje również sposób finansowania badań i prac rozwojowych. W 2009 roku w przeważającej części były to środki budżetowe, które stanowiły 60,4% ogółu wydatków na ten cel. W dalszej kolejności, w 2009 roku badania finansowano dzięki środkom pochodzącym z sektora prywatnego – 27,1%, środki szkół wyższych – 6,7% oraz środki pozyskane z zagranicy – 5,5%¹⁷. Również i w tym przypadku istnieje znacząca rozbieżność pomiędzy Polską a krajami wysokorozwiniętymi, bowiem tam przeważają środki z sektora prywatnego. W UE-27 w 2008 roku 63,9% ogółu nakładów na prace badawczo-rozwojowe pochodziło z sektora przedsiębiorstw. w Japonii wskaźnik ten wyniósł aż 77,9%, a w Korei Płd. 76,2%. W Stanach Zjednoczonych, będących punktem odniesienia dla gospodarki europejskiej, udział sektora prywatnego w finansowaniu B+R stanowił w 2008 roku 72,6%¹⁸.

Odrębnym zagadnieniem są kierunki wydatkowania środków finansowych. O ile w polskim systemie wspierania nauki pieniądze kierowane są z reguły bezpośrednio na badania podstawowe, o tyle w krajach wysokorozwiniętych główny nacisk położony jest na stymulowanie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki. Taki sposób wydatkowania środków pieniężnych potwierdza struktura zatrudnienia. Spośród osób zajmujących się B+R w Polsce znacząca część zatrudniona jest w szkolnictwie wyższym (58,3%), a tylko 17,2% w sektorze przedsiębiorstw. Natomiast w Unii Europejskiej struktura zatrudnienia jest odmienna. Aż 52% personelu B+R pracuje w sektorze przedsiębiorstw, a 33% w szkolnictwie wyższym. W Japonii i Korei wskaźniki te są jeszcze wyższe – odpowiednio 66,1% i 68,5% pracuje w sektorze przedsiębiorstw, a 25,7% i 22,5% w szkolnictwie wyższym¹⁹.

Warunkiem koniecznym rozwoju gospodarki wiedzy jest odpowiednie wykształcenie. Na tym tle Unia Europejska wypada słabo w porównaniu ze światowymi potęgami gospodarczymi. Jedynie 32,3%²⁰ osób w wieku 30–34 lat posiada wyższe wykształcenie, a w USA 40%, a w Japonii ponad 50%. Ponadto wśród 20 najlepszych uniwersytetów na świecie są tylko dwa europejskie²¹.

Na tle Europy Polska posiada znaczący potencjał intelektualny w postaci wysokiego odsetka osób w wieku 20–29 lat podejmujących studia wyższe –

¹⁷ *Nauka i technika...*, op. cit., s. 87.

¹⁸ *Science, technology...*, op. cit., s. 33.

¹⁹ *Science, technology...*, op. cit., s. 49.

²⁰ *Key figures on Europe. 2011 Edition*, Eurostat, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg 2011, s. 64.

²¹ *Creating an Innovative Europe...*, op. cit., s. 9.

36,9% w 2008 roku, a średnio w UE 29,8%, chociaż dziedziny kształcenia *Science and Engineering* (S&E) z grupy nauk: biologicznych, fizycznych, matematycznych i statystycznych, informatycznych, jak również inżynierijno-technicznych, produkcji i przetwórstwa, architektury i budownictwa, wybrało w 2008 roku w Polsce jedynie 21,3% ogółu studentów, a w UE 24,4%²². Jeszcze niższy jest w Polsce odsetek absolwentów kończących dziedziny kształcenia S&E, stanowił on w 2009 roku 17,4% wszystkich absolwentów²³.

Szczególne znaczenie w rozwoju gospodarki wiedzy mają technologie teleinformatyczne. Ich udział w wydatkach na prace badawczo-rozwojowe przekracza 30%. ICT mają również istotny wpływ na wzrost gospodarki europejskiej. Udział sektora ICT w tworzeniu PKB w Europie wynosi 5% i według różnych szacunków przyczynia się w 20–40% do ogólnego wzrostu wydajności²⁴. Wartość sprzedaży technologii informacyjno-komunikacyjnych w krajach OECD wyniosła w 2009 roku 2,566 bln USD (2,717 bln USD w 2008 roku). W 2008 roku przedsiębiorstwa z krajów UE eksportowały na łączną kwotę 159 mld USD, a importowały na kwotę aż 309 mld USD²⁵.

Jedną z przyczyn, które wpływają na pogorszenie się salda wymiany międzynarodowej produktów zaliczanych do ICT oraz na potencjał innowacyjny Europy oraz rozpowszechnianie informacji za pośrednictwem sieci i rozwój e-usług jest brak dostatecznej infrastruktury ICT, a w szczególności szerokopasmowego dostępu do Internetu. W całej UE w styczniu 2010 roku szerokopasmowe łącze internetowe posiadało 85% przedsiębiorstw²⁶ oraz 61% gospodarstw domowych²⁷. W Polsce w 2010 roku wprawdzie 96% przedsiębiorstw posiadało dostęp do Internetu, ale połączenie o wysokiej przepustowości miało jedynie 69% przedsiębiorstw oraz 57% gospodarstw domowych²⁸.

Dlatego też wśród celów przyjętych w strategii *Europa 2020* są:

²² *Science, technology...*, op. cit., s. 61.

²³ *Nauka i technika...*, op. cit., s. 297.

²⁴ *Europe's Digital Competitiveness Report*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2010, s. 11; *Communication from the Commission to the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Strategy for ICT R&D and Innovation in Europe: Raising the Game*, COM (2009) 116, Commission of the European Communities, Brussels, 13.03.2009, SEC (2009) 289, s. 4.

²⁵ *DigiWorld Yearbook 2010, The digital world's challenges*, IDATE, Montpellier 2010, s. 26, 28.

²⁶ *ICT usage in enterprises 2010*, Eurostat. Data in focus, 49/2010, s. 2.

²⁷ *Internet usage in 2010 – Households and Individuals*, Eurostat. Data in focus, 50/2010, s. 1.

²⁸ *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2006–2010*, GUS, Warszawa 2010, s. 15 i 84.

- a) do roku 2013 upowszechnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu,
- b) do roku 2020 udostępnienie dla wszystkich zainteresowanych łączy o prędkości transmisji danych powyżej 30 Mb/s,
- c) do roku 2020 zaoferowanie łączy o prędkości powyżej 100 Mb/s co najmniej dla 50% gospodarstw domowych²⁹.

2. Wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i konkurencyjnej

Rozwój trwały będący priorytetem strategii *Europa 2020* jest koncepcją rozwoju społeczno-gospodarczego przedstawioną jeszcze w latach siedemdziesiątych XX wieku. Już podczas konferencji Szczyt Ziemi w Sztokholmie w 1972 roku podjęto dyskusję na temat społecznych, ekologicznych i ekonomicznych barier wzrostu gospodarczego. Zwrócono wówczas uwagę, że niemożliwy do utrzymania jest tradycyjny, ilościowy rozwój gospodarczy, wyrażany wyłącznie jako wzrost dochodu narodowego. W takiej sytuacji priorytetem powinny być wartości ogólnoludzkie, zapewniające wszechstronny rozwój i dobro człowieka³⁰. W późniejszym raporcie komisji Gro Harlem Brundtland z 1987 roku podkreślono, że trwałość rozwoju oznacza konieczność osiągnięcia sprawiedliwości wewnątrz- i międzygeneracyjnej³¹. Wymaga ona zrównoważenia co najmniej w trzech aspektach: społecznym, gospodarczym i środowiskowym. W najszerszym ujęciu, znanym jako koncepcja rozwoju oparta na ładzie zintegrowanym, obejmuje również wymiary: przestrzenny, instytucjonalno-polityczny³², a nawet etyczny³³.

²⁹ *Communication from the Commission, Europe 2020...*, op. cit., s. 14.

³⁰ *Report of the United Nations Conference on the Human Environment*, A/CONF.48/14/Rev.1, Stockholm, June 1972.

³¹ *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, A/42/427, United Nations, General Assembly, Forty-second session, 4 August 1987, art. 27.

³² T. Borys, S. Czaja, *Badania nad zrównoważonym rozwojem w polskich ośrodkach naukowych*, w: *Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju*, red. D. Kielczewski, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2009, s. 54–55.

³³ Etyczny wymiar rozwoju zrównoważonego charakterystyczny jest głównie dla poglądów głoszonych przez humanistów i filozofów. Por. A. Pawłowski, *Wielowymiarowość rozwoju zrównoważonego*, „Problemy Ekorozwoju” 2006, Vol. 1, No. 1, s. 23; W. Tyburski, *Etyczne założenia edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, „Problemy Ekorozwoju” 2007, Vol. 2, No. 1, s. 47.

Niekwestionowana potrzeba wdrożenia zasad trwałego rozwoju skłoniła Unię Europejską do:

- a) wspierania budowy bardziej konkurencyjnej, niskoemisyjnej, energo- i materiałooszczędnej gospodarki;
- b) systematycznego ograniczania emisji gazów cieplarnianych i podjęcia działań na rzecz zachowania bioróżnorodności;
- c) wdrażania nowych, przyjaznych środowisku technologii produkcji oraz uruchomienia efektywnych, inteligentnych sieci energetycznych;
- d) wprowadzenia ułatwień dla rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza w sektorze MŚP³⁴.

Uwaga Unii Europejskiej skupiła się na działaniach związanych z poszanowaniem energii. Takie podejście wynika z faktu, że energia jest podstawowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego, jednak jej wytwarzanie powoduje poważne zagrożenia środowiskowe – energetyka jest odpowiedzialna w UE za emisję prawie 80% gazów cieplarnianych³⁵. Ponadto istotna część energii wytwarzana jest z nieodnawialnych zasobów naturalnych. Utrzymanie dotychczasowego poziomu ich pozyskania może już w krótkim okresie przyczynić się do radykalnego spowolnienia gospodarczego w skali globalnej, bowiem już teraz można zauważyć stopniowy wzrost cen surowców energetycznych spowodowany ich wyczerpywaniem się³⁶. Nie bez znaczenia jest również obserwowane ocieplenie klimatu. Aby zatrzymać negatywne zmiany w środowisku przyrodniczym, w tym degradację ekosystemów i stopniową utratę bioróżnorodności, należy globalny wzrost temperatury ograniczyć do nie więcej niż 2°C ponad poziom przedindustrialny. Za podjęciem działań ograniczających zużycie energii przemawiają również względy bezpieczeństwa. Przy utrzymaniu się tendencji wzrostu zużycia energii z pierwszej dekady XXI wieku do 2030 r. zależność Unii Europejskiej od importu surowców energetycznych wzrośnie

³⁴ *Communication from the Commission, Europe 2020...*, op. cit., s. 14.

³⁵ *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Energy 2020 A strategy for competitive, sustainable and secure energy*, COM/2010/0639 final, European Commission, Brussels 10.11.2010, s. 2.

³⁶ Szczególną uwagę zwraca szybkie wyczerpywanie się ropy naftowej. Jej światowe zasoby na koniec 2010 r. wynosiły bowiem 1383,2 mld baryłek, natomiast roczne wydobycie wyniosło 30 mld baryłek. Przy założeniu stałego poziomu pozyskania ropy naftowej jej zasoby wystarczą na 46 lat. Z kolei oszacowane zasoby gazu ziemnego na świecie na koniec 2010 r. wynosiły 187,1 mld m³, a roczne wydobycie 3,2 mld m³. Przy podobnym założeniu zużycia zasoby gazu ziemnego wystarczą na 58 lat. Por. *BP Statistical Review of World Energy June 2011*, The Editor BP Statistical Review of World Energy, BP p.l.c., London 2011, s. 6–8, 20–22.

z poziomu 50% do 65%, z czego uzależnienie od importu gazu wzrośnie z 57% do 84%, a ropy z 82% aż do 93%³⁷.

Dlatego też w strategii *Europa 2020* w ramach priorytetu wdrażania rozwoju zrównoważonego ponownie zadeklarowano realizację:

- a) ograniczenia do 2020 roku emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z 1990 roku, a nawet ograniczenia emisji o 30%, o ile inne kraje rozwinięte podejmą podobne zobowiązania, a kraje rozwijające się przyjmą zobowiązania na miarę swoich możliwości³⁸;
- b) zwiększenia do 20% udziału energii ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu energii³⁹;
- c) zwiększenia efektywności wykorzystania energii o 20%, rozumianej jako obniżenie zużycia energii o 20% w stosunku do prognoz na 2020 rok⁴⁰.

Należy przy tym zaznaczyć, że zobowiązania podjęte jednostronnie przez Wspólnotę Europejską (20% redukcji emisji) są większe niż wynikałoby to z ustaleń Protokołu z Kioto⁴¹. Zobowiązywał on kraje UE do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 8% w stosunków do poziomu emisji z 1990 roku, natomiast Polska przyjęła wówczas zobowiązanie 6% redukcji względem emisji z 1988 roku. Na koniec 2008 roku emisja gazów cieplarnianych w Polsce wyniosła 70,2% bazowego poziomu ustalonego w Protokole z Kioto (tabela 1). Podobnie korzystną sytuację w tym zakresie mają nowi członkowie UE. Wynika to z faktu wysokiej energochłonności tych gospodarek w latach, które stanowią podstawę do ustalenia bazowej emisji. Proces transformacji gospodarek

³⁷ *Communication from the Commission to the European Council and the European Parliament, An Energy Policy for Europe*, Commission of the European Communities, Brussels, 10.1.2007, COM (2007) 1 final, s. 3.

³⁸ Presidency Conclusions of the Brussels, European Council (8/9 March 2007), Council of the European Union, Brussels, 2 May 2007, 7224/1/07 REV 1, s. 12; *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 20 20 by 2020. Europe's climate change opportunity*, Commission of the European Communities, Brussels, 23.1.2008, COM (2008) 30 final, s. 2.

³⁹ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Renewable Energy Road Map, Renewable energies in the 21st century: building a more sustainable future*, Commission of the European Communities, Brussels, 10.1.2007, COM (2006) 848 final, s. 3.

⁴⁰ *Green Paper on Energy Efficiency or Doing More With Less*, Commission of the European Communities, Brussels, 22.6.2005, COM (2005) 265 final, s. 4; *Communication from the Commission, Action Plan for Energy Efficiency: Realising the Potential*, Commission of the European Communities, Brussels, 19.10.2006, COM (2006) 545 final, s. 6.

⁴¹ *Protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r.*, Dz.U. 2005, nr 203, poz. 1684.

centralnie sterowanych spowodował wyraźną poprawę efektywności wykorzystania energii, co znajduje przełożenie w redukcji emisji gazów cieplarnianych. W odmiennej sytuacji są niektóre kraje UE-15 – w wielu z nich nastąpił wręcz wzrost emisji. Należy jednak zaznaczyć, że w dalszym ciągu zapotrzebowanie na energię na jednostkę PKB jest w tych krajach niższe niż na przykład w Polsce (tabela 1).

Tabela 1

Poziomy emisji gazów cieplarnianych oraz zapotrzebowanie na energię w wybranych krajach UE

Wyszczególnienie	Emisja gazów cieplarnianych rok bazowy wg ustaleń z Kioto = 100%		Zapotrzebowanie na energię	
	2008 r. (%)	cel na l. 2008–2012 (%)	kgoe/1000 euro	2000 r. = 100% (%)
Hiszpania	140,0	115	176	89,9
Austria	109,6	87	138	98,4
Luksemburg	94,9	72	159	93,5
Polska	70,2	94	384	78,5
Estonia	47,5	92	571	70,2
Łotwa	45,9	92	309	70,0
UE-27	88,7	92 ⁴²	167	89,2

Źródło: *Energy, transport and environment indicators, 2010 edition*, Eurostat, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg 2010, s. 34, 138.

W zależności od możliwości technicznych i ekonomicznych Komisja przyjęła indywidualnie dla każdego z krajów zobowiązanie w zakresie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii ogółem. Polska do 2020 roku powinna osiągnąć wskaźnik 15%, przy czym udział energii odnawialnej w zużyciu energii ogółem w 2008 roku wyniósł 7,9%. Najwyższych poziomów redukcji oczekuje się od Szwecji – 49%, a najniższych od Malty – 10%⁴³. Kraj ten, obok Zjednoczonego Królestwa, ma największe opóźnienia w wykorzystaniu OZE (tabela 2).

⁴² Cel emisji gazów cieplarnianych na lata 2008–2012 dla UE-15.

⁴³ Annex 1, *Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC*, Official Journal of the European Union 5.6.2009, L 140/16.

Zgodnie z szacunkami pokrycie w zakładanych 20% zapotrzebowania na energię w Europie ze źródeł odnawialnych spowoduje powstanie ponad 600 tys. nowych miejsc pracy, a dodatkowe 400 tys. może być wynikiem osiągnięcia 20-proc. wzrostu efektywności energetycznej⁴⁴. W ujęciu procentowym również i w tym przypadku najlepsze wyniki osiągają kraje, w których nastąpiła w latach dziewięćdziesiątych XX wieku transformacja gospodarcza (tabela 1).

Tabela 2

Udział energii odnawialnej w zużyciu energii ogółem (%)

Wyszczególnienie	Udział energii odnawialnej w zużyciu energii ogółem	
	2008 r.	cel na 2020 r.
Szwecja	44,4	49,0
Finlandia	30,5	38,0
Łotwa	29,9	40,0
Polska	7,9	15,0
Malta	0,2	10,0
Luksemburg	2,1	11,0
Zjednoczone Królestwo	2,2	15,0
UE-27	10,3	4,9

Źródło: *Energy, transport...*, op. cit., s. 70.

3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu

Przyczyną wpisania zagadnienia włączenia społecznego jako jednego z priorytetów strategii są niewątpliwie coraz wyraźniej pojawiające się dysproporcje w poziomie rozwoju, które dzielą świat na biednych i bogatych. Dieta 400 mln ludzi na świecie nie pokrywa zapotrzebowania na białko i kalorie konieczne do prawidłowego funkcjonowania umysłu i ciała. Aż 1,2 mld osób na świecie żyje w „totalnej biedzie”, która charakteryzuje się niedożywieniem, analfabetyzmem, nieodpowiednimi warunkami mieszkaniowymi, chorobami, wysoką śmiertelnością i krótkim trwaniem życia⁴⁵. Coraz częściej problem ubóstwa dotyka mieszkańców UE.

Aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym i demograficznym oraz stworzyć gospodarkę charakteryzującą się wysokim poziomem za-

⁴⁴ *Communication from the Commission, Europe 2020...*, op. cit., s. 15.

⁴⁵ P. Singer, *Etyka praktyczna*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa 2003, s. 210.

trudnienia i zapewniającą spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną, w strategii *Europa 2020* przyjęto następujące cele:

- a) do 2020 roku podwyższenie wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lat do 75%, w tym również młodzieży, osób starszych, pracowników nisko wykwalifikowanych i legalnych imigrantów;
- b) zmniejszenie odsetka młodych ludzi rezygnujących przedwcześnie z nauki do poziomu poniżej 10%⁴⁶;
- c) dążenie do tego, by co najmniej 40% osób w wieku 30–34 lat miało wykształcenie wyższe;
- d) zmniejszenie zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym co najmniej o 25%⁴⁷.

Zakłócenia funkcjonowania rynku pracy i spadek popytu spowodowany globalnym kryzysem finansowym w istotny sposób wpłynęły na realizację celów strategii *Europa 2020* w zakresie wzrostu zatrudnienia. Poziom zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat spadł w 2009 roku o 1,3% do poziomu 69,1%. W Polsce w tym samym roku wskaźnik zatrudnienia również obniżył się o 0,1% i wyniósł 64,6%. Jedynie dwa spośród krajów członkowskich zanotowały wzrost zatrudnienia w 2009 roku względem poprzedniego. Są to Luksemburg – 70,4% (+1,6%) oraz Niemcy – 74,8% (+0,2%). Z kolei cztery spośród 27 krajów UE już na koniec 2009 roku spełniało kryterium zatrudnienia wyznaczone w strategii I. Są to: Holandia (78,8%), Szwecja (78,3%), Dania (77,8) oraz Cypr (75,7%)⁴⁸.

Konieczność budowy gospodarki wiedzy oraz niekorzystne prognozy dla rynku pracy wymuszają podjęcie działań na rzecz poprawy stanu edukacji, w szczególności wśród młodych ludzi. W całej UE w 2009 roku jedynie 32,3% osób w wieku 30–34 lat posiadało wyższe wykształcenie (35,7% kobiet i 28,9% mężczyzn)⁴⁹. W Polsce w tej grupie wiekowej na koniec 2009 roku wyższe studia miało ukończone 32,8% (38,% kobiet oraz 27,3% mężczyzn). Najlepsze we Wspólnocie rezultaty w tym zakresie osiąga Dania – aż 49,0% osób w wieku 30–34 lat ma wyższe wykształcenie. Na słabe wyniki w zakresie edukacji wpływ ma znacząca liczba młodych osób decydujących się zbyt wcześnie na

⁴⁶ Jest to ta część populacji w wieku 18–24 lata, która posiada wykształcenie poniżej średniego i zaprzestała dalszego kształcenia.

⁴⁷ *Communication from the Commission, Europe 2020...*, op. cit., s. 11.

⁴⁸ Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_10.

⁴⁹ *Key figures on Europe. 2011 edition*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2011, s. 64.

rezygnację z nauki. W całej Unii Europejskiej w 2010 roku było to 14,1% (wśród mężczyzn 16,0% oraz kobiet 12,2%). Najkorzystniejsza w tym zakresie sytuacja była na Słowacji – 4,7%, w Czechach – 4,9%, oraz Słowenii – 5,0%. Polska znalazła się w grupie liderów rankingu ze wskaźnikiem 5,4% (7,2% wśród mężczyzn oraz 3,5% wśród kobiet). Najwięcej młodzieży zaniechało kształcenia po ukończeniu szkoły podstawowej w krajach już teraz dotkniętych wysokim bezrobociem, np. w Hiszpanii 28,4% (33,5% mężczyzn i 23,1% kobiet)⁵⁰.

Niskie kwalifikacje oraz trudności w znalezieniu pracy zapewniającej utrzymanie powyżej granicy ubóstwa⁵¹ są jednym z głównych powodów różnicowania dochodów mieszkańców Unii Europejskiej. Wśród 499,7 mln mieszkańców na koniec 2008 roku ubóstwem zagrożonym było niespełna 82,5 mln osób, co stanowiło 16,5% całej populacji, a 9,0% osób w wieku 0–59 lat mieszkało w gospodarstwach domowych, w których osoby dorosłe pracowały w ciągu roku mniej niż 20% nominalnego czasu pracy, były zatem szczególnie zagrożone ubóstwem. W Polsce wskaźniki te zbliżone są do średniej unijnej i wynosiły odpowiednio 16,9% oraz 7,9% ogółu mieszkańców. Zagrożonych ubóstwem w Polsce na koniec 2008 roku było 6,44 mln mieszkańców⁵².

Podsumowanie

Wyznaczone w dokumencie *Europa 2020* priorytety w zakresie budowy gospodarki opartej wiedzy, rozwoju zrównoważonego i spójności zapobiegającej wykluczeniu społecznemu zdaniem autorów strategii pozwolą na wyjście Europy z kryzysu gospodarczego i finansowego oraz zapewnią trwałą wzrost. *Conditio sine qua non* realizacji każdego z wymienionych celów są: zaangażowanie istniejącego kapitału intelektualnego, wspieranie edukacji i nakłady na prace badawcze i innowacje – bez nowych wynalazków trudno będzie oczekiwać energooszczędnych technologii i urządzeń oraz efektywniejszych, odna-

⁵⁰ Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_40.

⁵¹ Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych to wyrażona w procentach część populacji, której dochód rozporządzalny, uwzględniający transfery społeczne, jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany dochodów do dyspozycji. Por. *Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2009)*, GUS, Warszawa 2011, s. 45.

⁵² *Key figures...*, op. cit., s. 83.

wialnych źródeł energii. Wreszcie to kapitał intelektualny jest skutecznym substytutem ograniczonych zasobów przyrodniczych.

Oceniając stopień realizacji zadań wyznaczonych w strategii, Polska na tle innych krajów wypada korzystnie. Dotyczy to zwłaszcza edukacji, niestety, zdecydowanie gorzej przedstawia się sytuacja na rynku pracy oraz aspekt finansowania prac badawczo-rozwojowych. W tym przypadku Polska znajduje się na końcu europejskiej stawki. Utrzymanie takiego stanu może doprowadzić w przyszłości do deprecjacji potencjału intelektualnego Polski oraz spowodować trudności z wypełnieniem celów strategii *Europa 2020*.

Literatura

- Adamiec J., Russel P., *Światowy kryzys gospodarczy a sektor przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w Polsce*, w: *Kryzys finansowy. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2009.
- Borys T., Czaja S., *Badania nad zrównoważonym rozwojem w polskich ośrodkach naukowych*, w: *Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju*, red. D. Kielczewski, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2009.
- BP Statistical Review of World Energy June 2011, The Editor BP Statistical Review of World Energy, BP p.l.c., London 2011.
- Communication from the Commission Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, European Commission, Brussels, 3.3.2010, COM (2010) 2020 final.
- Communication from the Commission to the European Council and the European Parliament, An Energy Policy for Europe*, Commission of the European Communities, Brussels, 10.1.2007, COM (2007) 1 final.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and social Committee and the Committee of the Regions. Annual Growth Survey: advancing the EU's comprehensive response to the crisis*, European Commission, Brussels, 12.1.2010, COM (2011) 11 final.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Energy 2020 A strategy for competitive, sustainable and secure energy*, COM/2010/0639 final, European Commission, Brussels 10.11.2010.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 2020 by 2020. Europe's climate change opportunity*, Commission of the European Communities, Brussels, 23.1.2008, COM (2008) 30 final.

- Communication to the spring European Council, Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon Strategy*, Commission of the European Communities, Brussels, 2.2.2005, COM (2005) 24 final.
- Creating an Innovative Europe*. Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation appointed following the Hampton Court Summit and chaired by Mr. Esko Aho, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004.
- DigiWorld Yearbook 2010, The digital world's challenges*, IDATE, Montpellier 2010.
- Europe's Digital Competitiveness Report*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2010. *Communication from the Commission to the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Strategy for ICT R&D and Innovation in Europe: Raising the Game*, COM (2009) 116, Commission of the European Communities, Brussels, 13.03.2009, SEC (2009) 289.
- Facing the challenge The Lisbon strategy for growth and employment, Report from the High Level Group chaired by Wim Kok*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004.
- http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.%20ann-r1.en1.html (14.06.2011).
- ICT usage in enterprises 2010*, Eurostat. Data in focus, 49/2010.
- Internet usage in 2010 – Households and Individuals*, Eurostat. Data in focus, 50/2010.
- Johansson B., Karlsson Ch., Backman M., Juusola P., *The Lisbon Agenda from 2000 to 2010*, CESIS, Electronic Working Paper Series, Paper No.106, Jönköping International Business School, The Royal Institute of Technology, December 2007.
- Key figures on Europe. 2011 Edition*, Eurostat, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg 2011.
- Kiiver H., Hijman R., *Impact of the crisis on unemployment so far less pronounced in the EU than in the US*, Eurostat, Statistics in focus 20/2010.
- Kwaśnicki W., *Innowacyjna Europa, wspólna przestrzeń badawcza, innowacyjny jednolity rynek – czy to możliwe*, w: *Innowacyjny jednolity rynek – wyzwania dla wymiaru gospodarczego Unii Europejskiej*, red. L. Kwieciński, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2007.
- Lisbon Strategy evaluation document*, Commission staff working document, European Commission, Brussels 2.2.2010, SEC (2010) 114 final.
- Łuszczuk M., *Rola kapitału intelektualnego w gospodarce opartej na wiedzy*, w: *Zarządzanie jakością – Doskonalenie organizacji*, t. 1, red. T. Sikora, Wydawnictwo Naukowe PTTŻ, UEK, Kraków 2010.
- Nauka i technika w Polsce w 2009 roku*, GUS, Warszawa 2011.
- Pawłowski A., *Wielowymiarowość rozwoju zrównoważonego*, „Problemy Ekorozwoju” 2006, Vol. 1, No. 1.
- Presidency Conclusions Barcelona*, European Council 15/16 March 2002, SN 100/1/02 REV 1.

- Presidency Conclusions of the Brussels*, European Council 8/9 March 2007, Council of the European Union, Brussels, 2 May 2007, 7224/1/07 REV 1.
- Presidency Conclusions Stockholm European Council 23 and 24 March 2001*, dokument elektroniczny.
- Report of the United Nations Conference on the Human Environment*, A/CONF.48/14/Rev.1, Stockholm, June 1972.
- Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, A/42/427, United Nations, General Assembly, Forty-second session, 4 August 1987.
- Science, technology and innovation in Europe. 2011 Edition*, Eurostat, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg 2011.
- Spoleczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badañ statystycznych z lat 2006–2010*, GUS, Warszawa 2010.
- The Lisbon European Council – an agenda of economic and social renewal for Europe*, European Commission, Brussels 2000, DOC/00/7.
- Tyburski W., *Etyczne założenia edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, „Problemy Ekorozwoju” 2007, Vol. 2, No. 1.

THE INFLUENCE OF THE STRATEGY EUROPE 2020 TO THE SOCIAL- -ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary

Realization appointed in the strategy *Europe 2020* priorities of the knowledge in the structure of the economy based, the sustainable development and the cohesion preventing the social exclusion requires investing the intellectual capital, supporting the education and the meaning expenditure on the research and development work. Because keeping current character of the economic progress is not possible more and more intensive using resources is threatening the permanence of the natural environment and causes measurable economic losses, and on the changing labour market systematically a demand for low qualifications employees is dropping.

In the paper the author described the comparative analysis of the current state of the economy of Poland with the member states of the EU. Poland comes out favourably in this comparison. It is regarding especially the education, unfortunately definitely worse looks an aspect of financing the research and development work. In this case Poland is at the end of the European rate. Supporting such a state in the future may lead to

depreciation of the intellectual capacity of Poland as well as cause problems with the filling of aims of the strategy *Europe 2020*.

Translated by Marcin Łuszczuk